

Byggnadsminnesförklaring av Gamla (Västra) skolan med två flygelbyggnader, kv Contubernium 1-4, Östersunds sn, Östersunds kn, Jämtlands län

Frågan om byggnadsminnesförklaring väcktes 1983-04-06.

Byggnadsnämnden har i sammanträde 1983-05-10 godtagit byggnadsminnesförklaringen.

Fastighetens ägare, Östersunds kommun, har godkänt förslaget om skyddsföreskrifter.

Länsmuseet har under hand tillstyrkt byggnadsminnesförklaringen och de föreslagna skyddsföreskrifterna. Länsmuseet har också tagit fram underlaget för byggnadsminnesförklaringen av skolan.

Gamla skolan är Östersunds första läroverksbyggnad och är det äldsta bevarade skolhuset i staden. Tidigare fanns på Frösön en Trivialskola, som instiftats redan 1679. I ett kungligt brev 1845 bestämdes att Frösö Trivialskola skulle flyttas till Östersund. Överintendentämbetet gav Carl Gustaf Blom Carlsson i uppdrag att upprätta ritningar för den nya skolan. Blom Carlsson (1799-1868) hade en rad offentliga uppdrag, bl a var han ledamot och värderingsman vid Stockholms stads brandförsäkringskontor, ledamot av Stockholms gatuläggningförvaltning, arbetschef vid stadens bro- och hamnbyggnader, sakkunnig för mästareprovs bedömande o s v. Han var en period professor i byggnadskonst vid konstakademin, samt utförde en rad arkitektuppdrag för överintendentämbetet. Blom Carlssons arkitektur utmärks ofta av en relativt sträng och enkel stil, vilket också präglar Gamla skolan.

Byggnaden uppfördes med ett contubernium i övervåningen, där pojarna från landsbygden kunde inkvarteras. Contuberniet kom dock aldrig att användas i någon större utsträckning eftersom pojarna i stället inkvarterades ute i staden.

Skolan invigdes 1 december 1849 och hade i början litet över hundra elever. Av bottenvåningens utrymme användes den stora lärosalen för undervisning av klasserna 3-7, medan den lilla lärosalen användes av klasserna 1 och 2. De mindre rummen inmanför gymnastiksalen beboddes av contuberniets föreståndare. I övervåningen var det i stort sett bara matsalen som användes.

Redan mycket tidigt framkom planer på ombyggnad av skolan. En första

ombyggnad ägde rum 1859 och sedan har skolan byggts om invändigt flera gånger.

Så småningom blev skolan för liten och 1897 stod en ny läroverksbyggnad klar. Enligt planerna skulle Gamla skolan i fortsättningen användas för undervisning i teckning, sång, musik och gymnastik. Under början av 1900-talet började man använda ett av rummen i övervåningen till skolköksundervisning. Två andra salar användes för slöjdundervisning.

På 1910-talet byggdes ett trapphus på husets östra sida samt en utbyggnad av ett nytt mittparti på denna sida.

Av interiörerna återstår i dag endast den södra lärosalen i relativt oförändrat skick.

Skolbyggnaden uppfördes på grundmur av kliven sten, lagda i kalkbruk. I samband med utgrävning för ytterligare källarutrymmen år 1932 kompletterades grunden med nya betongmurar. Byggnadens stomme och väggar består av liggande timmer. Fasadernas breda, liggande panel bryts upp av pilastrar, våningsband och takgesims. Taket är täckt med svart plåt. Dörzen "Sapientia Duce", som kröner byggnadens huvudfasad betyder i översättning närmast "Med visheten som ledstjärna" och är med största sannolikhet myntad av skolans dåvarande rektor, Jonas Nordqvist.

Till skolan hör också de två flygelbyggnaderna, belägna öster om skolhuset. Båda byggnaderna är uppförda efter Blom Carlssons ritningar. Den södra flygelbyggnaden uppfördes som vedbod med avträden. Byggnaden hade från början tak av bräder, senare spån, från 1886 asfaltpapp och numera plåt. Lokalen byggdes om invändigt på 1960-talet. Den norra flygelbyggnaden uppfördes som vedbod med ingång från västra gaveln. På byggnadens södra sida fanns dörrar till tre avträden. På 1860-talet byggdes huset om till vaktmästarbostad.

Båda flygelbyggnaderna uppfördes av timmer med stående lockpanel. Grunden är av huggen sten och taken av plåt.

Alla tre byggnaderna är exteriört mycket välbevarade. Skolbyggnaden genomgick 1982 en större renovering och återfick då sin ursprungliga gula färg. Skolbyggnaden och de två flygelbyggnaderna bevarar egenarten hos gången tids byggnadsskick och är med hänsyn därtill att anse som synnerligen märkliga.

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 1 § lagen (1960:690, ändrad och omtryckt 1976:440) om byggnadsminnen, de rubricerade byggnaderna på fastigheten kvarteret Contubernium 1-4, Östersunds socken, Östersunds kommun, Jämtlands län, för byggnadsminne.

Länsstyrelsen meddelar enligt 2 § samma lag följande skyddsföreskrifter:

1. Skyddsföreskrifterna omfattar skolbyggnaden, de båda flygelbyggnaderna samt tillhörande tomt.

2. Byggnaderna får inte rivras eller flyttas.
3. Byggnaderna får inte till sitt yttre byggas om, till eller förändras på annat sätt.
4. Den stora lektionssalen i huvudbyggnadens S ände i bottenvåningen skall vad beträffar planlösning, vägg- och takpanel samt trägolv bevaras.
5. Byggnaderna skall underhållas så att de inte förfaller.
6. Underhållsåtgärder som rör byggnadernas exteriörer såsom ommålning samt reparationer av grund, brädfodring, fönster, dörrar, fönster- och dörrfoder, listverk, tak och skorsten liksom underhåll av den skyddade interiören skall utföras på sådant sätt att byggnadernas kulturhistoriska värde inte minskar. Råd och anvisningar i dessa frågor lämnas av länsstyrelsen.
7. Den till byggnaderna hörande tomten, som avgränsats med heldragen röd linje på bifogad karta tillhörande dessa skyddsföreskrifter, skall hållas i sådant skick att byggnadernas utseende och karaktär inte förvanskas. Tomten får inte ytterligare bebyggas eller bli föremål för annan väsentlig förändring.

./.

Om ändring av byggnadsminne i strid med skyddsföreskrifterna finnes nödvändigt för att byggnaderna skall vara till nytta eller sådan förändring eljest kan anses påkallat av särskilda skäl, kan länsstyrelsen enligt 3 § lagen om byggnadsminne meddela tillstånd därtill.

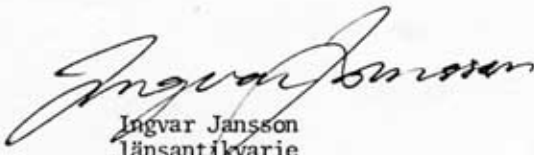
Enligt 14 § lagen om byggnadsminne gäller detta beslut omedelbart även om det överklagas.

./.

Besvär till kammarrätten i Sundsvall, se bilaga.

I den slutliga handläggningen av detta ärende har förste länsassessor Erik Berglund deltagit.

Lars Calleberg
länsråd

Ingvar Jansson
länsantikvarie

RK

